

РЕЛАЦИЯТА „ТЕХНОЛОГИЧНО ОБУЧЕНИЕ – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА ПОДГОТОВКА“ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВАТОРСКИ ДУХ НА МИСЛЕНЕ

THE RELATIONSHIP “TECHNOLOGICAL TRAINING – ENTREPRENEURIAL PREPARATION” AS A PREREQUISITE FOR BUILDING AN INNOVATORY SPIRIT OF THINKING

Цветана Антипешева
Tsvetana Antipesheva

Abstract: *The technological training and the entrepreneurial preparation as its part are compared. Their characteristic features are reviewed. Recommendations are made on initial entrepreneurial education.*

Keywords: *technological training, entrepreneurship*

Тази бинарна релация се налага в последните години заради естеството на технологичното обучение. Новата парадигма, изразяваща се в радикални социално – икономически промени в българското общество, породила нова концепция в образованието и в частност в българското технологично обучение. Главен негов приоритет днес е навлизането на младите хора в света на труда, техниката, технологиите и предприемачеството, и изграждането на тяхната технологична култура. Технологичната грамотност е способността да се използва, управлява, определя и разбира технологията, да се прилага чрез предприемачеството. Тя включва знания, способности и тяхното приложение в реални ситуации. Учащият се учи не само теоретичния материал, но извършва и практическа дейност. Освен усвоените знания придобива умения, за които е необходим много по-продължителен период от време. В технологичното обучение учащите се имат възможност да грешат, да трупат собствен опит и да прилагат основните закони и явления в практика. Чрез учебните програми се прилага системен подход за формиране на компетенции в област, по отношение на която се прилага подхода „учене чрез правене“. Обучението предоставя възможност за формиране на нов тип разбиране за процесите на изграждане на икономика на знанието и допринася за формирането на предприемаческа и иновационна култура.

Пишейки за технологичното обучение, то винаги трябва да се разглежда като част от цялостната културна подготовка. То е неизменна част от комплекса от учебни дейности и затова трябва да бъде задължително направление в общото обучение. От друга страна не бива да се забравя за неговата специфика като единствената в българското общообразователно училище действена, производително насочена стратегия за образованост. Технологичното обучение се детерминира от технологичната култура. То трябва да отразява съвременните й измерения, но не чрез случайни, а чрез закономерни елементи от широко интерпретираната същност на технологиите и технологичното. То от своя страна има два аспекта – социален и производителен (има се предвид обществения начин на производството въобще). На технологичното обучение не трябва да се гледа опростенчески и дискриминативно. То се тълкува като спомагачо за изграждане на технологичната култура на човека. А тя е част от общата му култура и не бива да се допуска той да я изгражда сам, благодарение на собствените си усилия. „... технологичното обучение в аспекта му на образованост полага необходимите общотехнически основи на професионалното обучение, което от своя страна ги разгръща и специализира“ за нуждите на обществото за перманентно възпроизводство на производителните сили¹. Технологичното обучение акумулира своето образователно съдържание от изключително динамични производителни направления и тенденции. Като такова в него се включват базисни елементи от техническо, природонаучно, социално, икономическо и др. знание от съдържателните блокове на съвременната за даден етап технологична култура. В противен случай то се превръща именно в излишък от знание и пример за непригодност към потребностите на съвременника².

Разглеждайки държавните образователни изисквания за учебно съдържание³, може да се изтъкнат следните особености: Образователната дейност в културнообразователната област (КОО) “Бит и технологии” е предназначена да изгради основите на технологичната грамотност и компетентност на учениците като съществен елемент на тяхната обща култура. Учебните предмети в тази област представляват своеобразни стъпала за преминаване от процеса на изграждане на

¹ Божкова, Е. 2007. Технологичната подготовка, Благоевград, ЮЗУ “Н. Рилски”, с. 32-35

² Божкова, Е. 2007. Предприемаческа подготовка и технологично обучение, Благоевград, ЮЗУ “Н. Рилски”

³ <http://www.minedu.government.bg>

култура на бита на отделната личност към процеса на изграждане на базисни умения за нейното бъдещо кариерно развитие. Работата с учениците е подредена така, че:

◀ от представата за организация и планиране на дейностите в дома да се премине към изграждане на знания и умения за организация и планиране на дейностите в света на технологиите и извън дома;

◀ от представата за съвременно оборудване на домакинството и техниката в близкия свят, с който семейството комуникира, да се премине към изграждане на представа за основните взаимовръзки в сложния свят на техносферата на нашата планета;

◀ от знанията за управление на доходите в домакинството и потребителското поведение да се премине към изграждане на икономическа култура, както и на разбиране и диференциране на основни икономически понятия и концепции;

◀ от разбиране на влиянието на различните професии и сфери на дейност да се премине към умения за планиране на собствената професионална кариера в едновременна зависимост от индивидуалните качества и перспективите на трудовия пазар за предприемаческа дейност.

Съотношението теория – практика и дозирането му в процеса на формиране на предприемачески умения в начален етап на образование способства за развитие на личностни качества – инициативност, организираност, креативност, бърза реакция, вземане на правилни и гъвкави решения, независимост. Те са полезни и необходими за всяка трудова дейност. Преходът към икономика, базирана на знанието и осигуряваща устойчив икономически растеж с повече и по-добри възможности за работа и по-голяма социална сплотеност, поставя значими предизвикателства пред развитието на човешките ресурси. В условията на пазарна икономика и стимулиране развитието на малкия и среден бизнес, обучението по предприемачество е от първостепенно значение за придобиване на съответните знания и умения и насърчаването на персоналната активност. Предприемачеството, което се развива чрез обучение и придобиване на знания е фактор, който стимулира персоналната активност и подпомага генерирането на нови бизнес идеи. От друга страна развитието на предприемачески умения, базирани на знания е основния двигател за развитието на частния бизнес, активизиране на пазара на труда и намаляване на безработицата чрез увеличаване на възможностите за самонаемане.

Предприемачеството е основен двигател на всяка една икономика и обучението за развитие на предприемачески умения трябва да се преподава от най-ранна възраст.

Основните цели на обучението по предприемачество са:

◀ Усвояване на икономически знания за създаване, управление и развитие на предприятие, контролинг и маркетинг и др.

◀ Насърчаване на култура на самостоятелност и предприемаческо мислене и поведение - икономическа креативност, развитие на идеи и разработване на шансове за успех - стимулиране на равен шанс;

◀ Формиране на ключови компетентности.

Прерастването на уменията в компетентност също е интересно събитие. Има автори, които правят разлика между компетентност и компетенции. Това е разликата между компетентността (моженето), която се проявява и трансформира в компетенция (правото официално да упражняваш тази компетентност). Въпреки посочените различия, вярно е твърдението, че прерастването на знанията в умения и след това в компетентност, е по-висок етап в развитието на учениците. Компетентността трябва да бъде способност за действие, за противодействие в една постоянно променяща се професионална ситуация, изискваща мобилизация и съчетаване на знания от всякакво естество. Тя се изразява в спецификата на организиране и използване на различните знания и умения, във вземането на ефективни решения, във формирането на подходящо поведение. Компетентността е способност да се реши някакъв казус, да се извърши нещо. За да може човек да се справи във всяка ситуация, натрупаните знания трябва да се прилагат гъвкаво, което зависи от неговите аналитически, творчески и практически умения.

Под **компетентността "предприемачество"** се разбира умението да се генерират и реализират идеи. Тази компетентност помага на отделната личност в ежедневието живот у дома или в обществото, тя дава възможност на хората на наемния труд да възприемат съзнателно работната среда и да се възползват от възникнали шансове.

Очевидно е, че предприемачеството се свързва с предприемчивостта. Нейни характеристики са:

◀ въображение, изобретателност, находчивост, оптимизъм, решимост да се успее, самоувереност;

◀ умения за общуване;

- ◀ умения за вземане на решения;
- ◀ индивидуалност, приспособяемост (адаптивност) и готовност за поемане на рискове;
- ◀ практически и теоретични знания за икономическите системи и институции.

Смисълът и ефикасността на обучението, както и връзката им с бъдещата професия, са представени на фиг. 1.

Фигура 1. Обучение - професия

Обучението по предприемачество е плод както на учители и ученици, така и на родители, както и на действащи бизнесмени, които могат да бъдат важни консултанти и на учителите и на учениците. Те предоставят неоценима помощ в практическото обучение. Срещите с реални участници в бизнеса показват модели на успели хора.

За предприемаческата подготовка на учениците могат да се дадат следните препоръки: Извеждането на предприемачеството като ключова компетентност да се осъществява като част от задължителната подготовка (ЗП) и елементи на свободно избираемата подготовка (СИП), с доброволното и ангажирано участие на обществото, бизнеса,

местната власт, родителите и др. В процеса на обучение трябва да се привлекат родители с подходящ бизнес или професии, които ще бъдат бизнес-консултанти и модератори на занятия и прояви на „малките предприемачи“, и домакини при посещенията им в реалните фирми. Обучението по предприемачество да „стъпи“ върху проектно – базираното обучение, като ученикът е в центъра на педагогическото взаимодействие. Учебното съдържание да е съобразено с психо – физиологическите особености на децата и учениците, като се спазва следната последователност: икономически понятия - финансова грамотност - предприемаческа култура. Хубаво е и стимулирането чрез заплащане на труда на учениците, когато те изработят свой продукт и го предлагат на пазара. Всичко това не само налага, но и дава възможности за изнасяне на учебния процес извън рамките на класната стая и училището и преминаването му към реалния живот, където практически се развиват индивидуални умения за взимане на решения, въображение, изобретателност, находчивост, творчество, критично мислене, решаване на проблеми, инициативност. Това води до самоувереност, оптимизъм и самоутвърждаване. Стимулира се естествената склонност на учениците към създаване Ако целият този процес е подкрепен и от истинско, макар и съвсем детско производство на продукт, неговото представяне на пазара, продажбата му и реалното печелене на реални пари, се вижда истинското предприемачество или способността да се превръщат идеите в действия.

Кадрите, които да работят в тази област се подготвят в ЮЗУ “Н. Рилски” в специалността “Техника, технологии и предприемачество”. Актуализирането ѝ в частта “предприемачество” става с протокол №14 на Академичния съвет от 30. 01. 2013 г. Специалността е първата по своята специфика в системата на висшето образование в България, която осигурява развиване на лични и професионални компетентности на студентите в областта на обучението по технологии и предприемачество. Професионалната квалификация на завършилите специалността е “учител по техника, технологии и предприемачество”, с която могат да извършват учебно-възпитателна, научно-изследователска, методическа и организационно-управленческа дейности, свързани с обучението по техника, технологии и предприемачество в системата на училищното образование, да заемат длъжности и да извършват дейности в държавни, частни и общински институции, за които се изисква педагогическо образование.

От казаното до тук се очертават две основни цели, свързани с:

- създаване на образователна система, способна да се адаптира към изискванията на съвременното и бъдещото поколение чрез адекватни педагогически интервенции в образователните институции;
- формиране на личност с компетенции, базирани върху поведение, което се обуславя от развитието на нейните качества и способности, от отношението и начините на овладяване на технологичната рамка на съществуващия свят.

ЛИТЕРАТУРА

Божкова, Е. 2007. Предприемаческа подготовка и технологично обучение, Благоевград, ЮЗУ "Н. Рилски"

Божкова, Е. 2007. Технологичната подготовка, Благоевград, ЮЗУ "Н. Рилски"

<http://www.minedu.government.bg>